

Ahmet Rüstem Bey (Alfred Bilinski)(1862-1935)

Ahmed Rüstem 1862 yılında Midilli’de doğdu. Babası 1854’te Osmanlı hizmetine girerek Nihat Paşa adını alan Polonyalı Bilinski’dir. Ahmed Rüstem, ilk ve orta öğrenimini İzmir İngiliz Okulu, İstanbul Kadıköy Fransız Frerler Okulunda tamamladı. Avusturya Lemberg Siyasal Bilgiler Okulundan yükseköğrenim diploması aldı. Müslüman olduktan sonra Alfred Bilinski olan adını Ahmed Rüstem olarak değiştirdi. 1882’de Bulgaristan Komiserliği Fransızca kâtipliği ile devlet hizmetine girdi.

Bir müddet burada hizmet ettikten sonra Osmanlı Devleti adına 1897’de Washington Sefareti Başkâtipliği’ne atanan Ahmed Rüstem Bey, 10 Temmuz 1898’de Londra Sefareti Başkâtipliği’ne getirildikten kısa bir süre sonra 11 Ocak 1899’da yeniden Washington Sefareti Başkâtipliği’ne ataması yapıldı ve burada ikinci kâtiplik görevinde bulundu.

ABD’de ikinci kâtiplik görevinde iken Büyükelçilik mensuplarının aylıklarını alamadıklarını ve kötü durumda olduklarını bu yüzden de çeşitli yolsuzluklar yaptığını görmüş ve Londra’da çıkan “Daily Mail” adlı gazetede bu durumu ve yolsuzlukları anlatan bir makale yazdı.

21 Nisan 1914 tarihinde Ziya Paşa’nın yerine Washington Sefaretine bu sefer Sefir (Büyükelçi) olarak üçüncü kez Ahmet Rüstem Bey’in atanmasına dair karar alınmıştır. Ahmet Rüstem Bey, son hariciye görevi olarak aldığı Amerika Büyükelçiliği’ne 24 Haziran 1914’te başlamıştır. Osmanlı Devleti tarafından Amerika’ya gönderilen ilk büyükelçi Ahmet Rüstem Bey’dir. Ahmet Rüstem Bey’den önce Amerika’da görev alan elçiler ortaelçi sıfatındadır.

Ahmet Rüstem Bey’in Büyükelçi olarak Amerika’daki ilk faaliyeti Yunanistan’a satılmak istenen iki zırhlının satışını engellemeye çalışmak oldu. Savaş şartlarının hüküm sürdüğü dönem içerisinde İngiltere, Osmanlı Devleti’nden parasını peşin aldığı iki zırhlıya el koyduğunu açıkladı. İngiltere’nin Osmanlı Devleti’nin zırhlılarına el koyduğu bir dönemde Amerika ise Yunanistan’a Idaho ve Mississippi adlarındaki zırhlılarını satmaya karar verdi. Bu satış çok gizli tutulmasına rağmen Ahmet Rüstem Bey bunu öğrendi ve bu satışı engellemek için girişimlerde bulundu. Başkan Wilson’a kadar çıkarak, bu satışın barış şartlarını tehlikeye atacağını, Yunanistan’ı Osmanlıya karşı kışkırtacağını, Yunan saldırılarını arttıracığını bildirmiş ve zırhlıların satılmasından vazgeçilmesini istemiştir. Ahmet Rüstem Bey, bu satışı durduramamıştır fakat Wilson’un, **Venizelos**’tan satılan gemilerin savaş amaçlı kullanılmayacağı konusunda güvence almasını sağlamıştır.

Ahmet Rüstem Bey, **Sadrazam Sait Halim Paşa**’ya bir rapor göndererek Yunanlıların yirmi seneden beri Türkler aleyhine propaganda yaparak Amerika’da Türk aleyhtarlığı yarattığını söyledi. Ayrıca bu propagandalara propaganda ile cevap verilmesi gerektiğini, bunun için kendisinin de devamlı olarak gazetelere makaleler yazdığını, demeçler verdiğini ve bu türlü çalışmalara devam edeceğini bildirdi.

Rüstem Bey’in Amerika’da bulunduğu sırada, Türkler aleyhine bir karalama kampanyası başlamıştır. Bu kampanyada Türklerin Ermenileri katlettiği söyleniyor ve bu iddialar Amerikan basınında sıkça yer buluyordu.

Türklerin, Hristiyan Ermenileri kılıçtan geçirdiği ve Amerikan başkanını harekete geçmesi gerektiği şeklinde yoğun bir propaganda başlamıştı. Amerikan basını Türk Devleti ve milleti aleyhinde olmadık hakaretleri yapıyordu. Bu çirkin karalama kampanyası Ahmed Rüstem Bey’i çok üzmekteydi. Bu haksız saldırılara basın yoluyla karşı koymaya karar

verdi. Nitekim 8 Eylül 1914 günü *Evening Star* gazetesine bir demeç verdi. Bu demecinde Amerikan basınında Ermenilerin katledildiği yolunda çıkan haberlerin yalan olduğunu söyledi. Fransa, İngiltere ve Rusya'nın geçmişte yaptıklarını hatırlatarak, Amerika'nın Filipinleri işgal ederken yerli halka uyguladığı Water Cure denen işkenceleri ve Amerika'da hemen her gün işlenen yüz karası linç suçlarını hatırlattı, Ayrıca İngiltere ve Fransa'nın Amerika'yı savaşa sokmak için tahrik ettiğini açıkladı. Amerikan Başkanı Wilson, bu demece öfkelenerek Türk büyükelçisinin derhal istenmeyen adam olarak ilanını istedi.

Ancak Dışişleri Bakanı Bryan'ın Osmanlı Devleti ile bozuşmanın Amerika'nın çıkarlarına zarar vereceğini söylemesi üzerine olayın soruşturulmasına karar verildi. Amerikan Dışişleri Bakanı 11 Eylül günü Ahmed Rüstem Bey'le bir görüşme yaptı. Ahmed Rüstem Bey'in Wilson'dan özür dilemesi halinde ülkede kalabileceği bildirildi. Ahmed Rüstem Bey sözlerinin arkasında olduğunu söyleyerek, demecinin nedenini yazılı olarak vereceğini bildirdi. Yazılı olarak verdiği cevabında, söylediklerinin ve yazdıklarının doğru olduğunda ısrar ederek, vazifesinin Osmanlı Hükümeti'nin ve Türk milletinin haklarını savunmak olduğunu, bu yaklaşımın normal bir elçinin görevlerinden olduğunu, davranışlarında özür dilenecek, yanlış ve diplomatik teamüle aykırı bir yan olmadığını beyan ederek, özür dilemeyi reddetti. 20 Eylül'de Başkanın görüşünü kabul edemeyeceğini ve on beş gün içinde İstanbul'a hareket edeceği cevabını verdi.

Ahmed Rüstem Bey, Amerika'da gerçekleri ortaya koymaya çalışırken, İstanbul'da hükümet 1536 yılından beri süre gelen ticarî imtiyazları ilga etmek üzere girişimlere başlamıştı. Kapitülasyonlar son yıllarda Osmanlı Devleti için gittikçe tehlikeli bir hâl almakta idi. Osmanlı Hükümeti 8 Eylül 1914'te kapitülasyonların tek taraflı olarak kaldırmaya karar verdi. Bu karar ertesi gün bütün yabancı devletlere tebliğ edildi. Kapitülasyonların 1 Ekim 1914 tarihi itibarıyla kaldırılacak olması, imtiyaza sahip devletlerin protestolarıyla karşılaştı. Amerika Birleşik Devletleri de protesto eden devletlerarasında idi. Washington'da Osmanlı büyükelçisi olan Rüstem Bey, kapitülasyonların kalkışının bir katliama sebep olup olmayacağını tartışan gazete ve idarecilere böyle bir şeyin olmayacağını, Amerika'nın bu şekildeki hareketlerinin katliam fikrini adeta telkin eder bir mahiyet aldığını Amerikan Dışişlerine yazdığı bir mektupta dile getirdi.

Ahmed Rüstem Bey, 9 Ekim'de Amerika'dan üç buçuk aylık büyükelçilikten sonra ABD tarafından istenmediğinden görevini bırakarak Avrupa'ya döndü.

Ahmed Rüstem Bey, Avrupa'da kaldığı zaman süresince boş durmadı. İsviçre'de *La Guerre Mondiale et La Question Armenienne* (Cihan Harbi ve Türk Ermeni Meselesi), (1918) başlıklı Fransızca bir kitap yazarak Ermeni Meselesini ve Osmanlı Devleti'nin konuya bakışını batılılara anlatmaya çalıştı. Ayrıca bu yıllarda Avrupa'da özellikle de Fransa ve İtalya'da Ahmed Rıza, **Galip Kemali (Söylemezoğlu)**, Hüseyin Ragıp (Baydur), **Câmi (Baykurt)**, **Dr. Nihat Reşad (Belger)** gibi kişilerle birlikte Rum ve Ermenilerin sayısız propaganda yazılarına karşı etkili lobi çalışmalarında bulundu. Ahmed Rüstem Bey, **Mütareke** günlerinde İstanbul'a döndü. Bu günlerde İstanbul'da yaşayan Adanalı ileri gelenler, 20 Kasım 1918'de bir araya gelerek, bölgenin Türk egemenliğinde kalmasını savunan Kilikyalılar Cemiyeti'ni 21 Aralık'ta kurdular. Cemiyetin Başkanlığına Ayan Reisi Rifat Bey (Menemencioğlu), yönetim kurulu üyeliklerine Hariciye Nazırı Nabi (Menemencioğlu), Nafia eski Nazırı Ali Münif (Yeğenağa), Halep Mebusu Ali Cenâni ve elçilerden Rüstem Bey seçilmişlerdi. Bu arada Cavit Bey, Rauf Bey, İzzet Paşa, Seyfullah Paşa, Rüstem Bey buluşarak İngilizlerle bir anlaşma yapma konusunu görüştüler (17 Ocak 1919).

Washington eski büyükelçisi Alfred Rüstem Bey, 17 Eylül 1919'da Millî Mücadele'ye katılmak üzere İstanbul'dan hareketle Sivas'a geldi. 19 Eylül 1919'da **Mustafa Kemal Paşa**, **Kazım Karabekir Paşa** ile telgraf başında

haberleşmesi sırasında Millî Mücadele'ye katılan Washington eski Büyükelçisi Ahmed Rüstem Bey'in gelişini şöyle anlatmaktadır; "Koca diplomattan pek çok istifadeler ümit ediyoruz. Yalnız bizim çocukların bazen dili dolaşıp, Alfred demeleri mahcubiyetimize neden oluyor. O Mustafa Kemal Paşa'nın yanında **Sivas Kongresi** toplantılarına katılarak Millî Mücadele'ye destek vermiştir. Burada Heyet-i Temsiliye istişâri üyesi (danışmanı) olarak görev aldı", Sivas Heyet-i Temsiliyesi 19 Eylül'de millî harekete zararlı akımlara karşı her türlü yayın yapacak ve toplantılar düzenleyecek bir kurul oluşturdu. Bunun için Ahmed Rüstem Bey ile **Heyet-i Temsiliye**'den Mazhar Müfit ve Hüsrev Sami Beyler görevlendirildi. Mustafa Kemal Paşa 20 Eylül 1919'da Amerikalı General **Harbord**'la görüştü, İki saat kadar süren bu görüşmede Mustafa Kemal Paşa'ya, 3. Kolordu Kumandanı Selahattin, Rauf, Bekir Sami ve Rüstem Beyler eşlik ettiler. Rüstem Bey'in buradaki görevi çevirmenlikti.

27 Aralık 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa ile Ankara'ya gelen Ahmet Rüstem Bey, İstanbul'da toplanan son Osmanlı Mebusan Meclisi'ne Ankara milletvekili olarak katılmıştır. **Meclisin İngilizler tarafından dağıtılması** üzerine de Ankara'ya dönmüş ve Büyük Millet Meclisi'nde Ankara milletvekili olarak yerini almıştır.

24 Mayıs 1920 tarihinde padişah iradesi ile Mustafa Kemal Paşa ve bazı arkadaşları idama mahkûm edilmiştir. Bu listede ve Ahmet Rüstem Bey de yer almıştı.

Ahmet Rüstem Bey ile Mustafa Kemal Paşa'nın birlikteliği bir müddet sonra yemek sofrasındaki basit bir sebepten dolayı bozulmuştur. Asabi bir kişi olarak tanınan Ahmet Rüstem Bey, Çankaya Köşkü'ndeki bir davet sırasında ana yemeği yedikten sonra sigarasını yakınca Mustafa Kemal Paşa, "Başka yemekler de var Rüstem Bey, acele etmeyelim." demiştir. Bu sözün üzerine Ahmet Rüstem Bey, sigarasını söndürüp sofrayı terk etmiştir.

Yemekten sonra odasına giden **Mazhar Müfit Bey**'e sıkıntılı bir şekilde onu bekleyen Rüstem Bey şunları söyledi: "Monşer işin şaka ciheti yoktur. Paşa'nın on on beş kişilik bir sofrada beni, adab-ı muaşeretten bi-haber farziyla tahkiri, tahammül edilecek bir hal değildir. Sizin namusumuza tevdi ediyorum. Aramızda başka hiçbir arkadaş bilmemek şartıyla Paşa'yı düelloya davet ediyorum". Mustafa Kemal, bu olaya alaylı bir şekilde cevap verdi. Bunu üzerine 8 Eylül 1920'de milletvekilliğinden istifa etti. Aynı gün meclis genel kurulunda okunan istifa dilekçesinde; Dokuz on ay önce Türkiye'yi savunmak için *Mahkeme-i Âlem Huzurunda Türkiye* başlığı altında İstanbul'da bir kitap yayınladığını, ancak bu eserler beş yüz tane basılıp hemen hepsi İstanbul'da Türk ve yabancı resmî makamlara dağıtılması nedeniyle Türk ve özellikle yabancı kamuoyunun bundan habersiz kaldığını, bu itibarla eserini kâfi miktarda yeniden bastırmak üzere İtalya'ya gitmeyi düşündüğünü, Türkiye'ye son ve belki de kıymetsiz sayılmayacak bir hizmette bulunup, ondan sonra rahat ölmek düşüncesine dayanan bu niyetine fevkalade bir ehemmiyet verdiğini, İtalya'ya gitmek düşüncesinin diğer bir sebebi de iyi Fransızca ve İngilizce bilmesi ve dolayısıyla pek çok ehemmiyeti haiz propaganda konusunda Avrupa ve Amerika gazete ve dergilerine yazılar yazmak suretiyle bu hizmetin ancak İtalya ve İsviçre'de yapılabileceğine inanması olduğundan Ankara milletvekilliğinden istifasının kabulü ve gitmesine müsaade buyrulmasını istedi.

Ahmed Rüstem Bey'in bu düellosu ilk değildir. Daha önce düello yaptığı şahıs, Yunanlı bir diplomattır. Rüstem Bey, Türklük aleyhinde sözler sarf ettiği için onu düelloya davet etmiş ve Yunanlı diplomatı ağır yaralamıştır. Bu Yunanlı zat, düello sırasında almış olduğu yaradan dolayı kısa süre sonra ölmüştür. Düello sırasında Rüstem Bey de boynundan yaralanmış ve bu yara boynunda iz bırakmıştır. 2 Ekim 1920 tarihli Kanun Layihası ile Rüstem Bey'e ömür boyu 5 bin kuruş maaş tahsis edilmiş ve 1935 yılında 73 yaşında ölünceye kadar bu aylıkla geçinmiştir.

Ahmed Rüstem Bey, daha önce bahsettiğimiz, Avrupa kamuoyuna doğruyu göstermek üzere kaleme aldığı "Cihan

Harbi ve Türk Ermeni Meselesi” başlıklı eserinde; Türk Milletinden övgüyle bahsetmiş ve Türk Milletine bağlılığının sebebini eserinin önsözünde izah etmiştir Bunun dışında Ahmet Rüstem Bey’in “English , La Crise Proche-Orientale et la question des Détroits de Constantinople (1922), La Paix d’Orient et l’accord franco-turc, “L’Orient et Occident” (1922), The Great War and the Turkish-Armenian Question – Firsthand Account of a Witness, Manzara Verlag, Offenbach am Main (2018)” isimlerinde Türkçeye tercüme edilmeyen 4 kitabı daha vardır.

Süleyman BEYOĞLU

KAYNAKÇA

AÇIKSES, Erdal, GÜL, Osman Kubilay, “Osmanlı Toplumunda Aidiyetlik Duygusuna Bir Örnek: Ahmet Rüstem (Alfred Bilinski) Bey”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler**, C 19, S 1, Elazığ 2009

BEYOĞLU, Süleyman, “Millî Mücadele’nin Az Bilinen Bir Siması: Ahmed Rüstem Bey (Alfred Bilinski 1862-1935)” **Tarih Dergisi**, S 46(2007),

EROL, Mine, **A. Rüstem Bey / Osmanlı İmparatorluğu’nun Amerika Büyük Elçisi**, Giresun 1973

KANTARCI, Şenol, “Osmanlı’da Onurlu Bir Diplomat ve Milli Mücadele’nin Önemli Siması: Ahmed Rüstem Bey”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S 42, Kasım 2008

KANTARCI, Şenol, **Ahmed Rüstem Bey**, Doğan Kitap, İstanbul, 2009.

09/09/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-rustem-bey-alfred-bilinski1862-1935/?pdf=3884> adresinden erişilmiştir